

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 18ης Μαρτίου 1986 *

Στην υπόθεση 24/85,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Hoge Raad der Nederlanden προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου μεταξύ

Jozef Maria Antonius Spijkers

και

1) Gebroeders Benedik Abattoir CV,

2) Alfred Benedik en Zonen BV,

η έκδοση προδικαστικής απόφασεως ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 77/187 του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

συγκείμενο από τους U. Everling, πρόεδρο τμήματος, R. Joliet, O. Due, Y. Galmot και K. Κακούρη, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Sir Gordon Slynn

γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Jozef Maria Antonius Spijkers, εκπροσωπούμενος από τους J. Groen και J. A. Van Veen, δικηγόρους Χάγης,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

- η ολλανδική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. Verkaade, γενικό γραμματέα στο Υπουργείο Εξωτερικών,
- η βρετανική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον S. J. Hay, του Treasury Solicitor's Department, και το δικηγόρο Ch. Symons,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους Thomas van Rijn και F. Grondman, μέλη της νομικής της υπηρεσίας,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 22ας Ιανουαρίου 1986,

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

(Το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

- 1 Με απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 1985, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Ιανουαρίου 1985, το Hoge Raad der Nederlanden υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187 του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171).
- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαδικασίας που κίνησε ο Jozef Maria Antonius Spijkers κατά των εταιριών Gebroeders Benedik Abattoir CV (στο εξής: Benedik CV) και Alfred Benedik en Zonen BV (στο εξής: Benedik BV).

- 3 Από τα πραγματικά περιστατικά που διαπιστώθηκαν ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου προκύπτει ότι ο Spijkers εργαζόταν ως βοηθός διευθυντή στην εταιρία Gebroeders Colaris Abattoir BV (στο εξής: Colaris), στο Ubach over Worms (Κάτω Χώρες), εταιρία η δραστηριότητα της οποίας συνίστατο στην εκμετάλλευση σφαγείου. Κατά την απόφαση παραπομπής, στις 27 Δεκεμβρίου 1982 και ενώ οι δραστηριότητες της Colaris « είχαν παύσει εντελώς και (...) ιδίως τα άυλα αγαθά της επιχείρησης δεν είχαν πλέον αξία », το σύνολο του σφαγείου, με διάφορους χώρους και γραφεία, το οικόπεδο και ορισμένα κινητά πράγματα, αγοράστηκαν από την Benedik CV. Η τελευταία, « έκτοτε — αλλά πράγματι από τις 7 Φεβρουαρίου 1983 », εκμεταλλεύεται ένα σφαγείο για κοινό λογαριασμό της Benedik CV και της Benedik BV. Όλοι οι εργαζόμενοι που απασχολούνταν στην Colaris, με εξαίρεση τον Spijkers και έναν άλλο υπάλληλο, αναπροσελήφθησαν από την Benedik. Το εθνικό δικαστήριο θεωρεί εξάλλου ότι η δραστηριότητα, την οποία ασκεί η Benedik στο εν λόγω οικοδομικό συγκρότημα, είναι ανάλογη με εκείνη που ασκούσε στο παρελθόν η Colaris, ότι η μεταβίβαση των μέσων παραγωγής έδωσε στην Benedik τη δυνατότητα να συνεχίσει τις δραστηριότητες της Colaris, αλλά ότι η Benedik δεν παρέλαβε την πελατεία της Colaris.
- 4 Με απόφαση του Rechtbank του Maastricht της 3ης Μαρτίου 1983, η Colaris κηρύχθηκε σε πτώχευση. Με δικόγραφο που επιδόθηκε στις 9 Μαρτίου 1983 ο Spijkers άσκησε αίτηση λήψεως ασφαλιστικών μέτρων κατά της Benedik CV και της Benedik BV ενώπιον του προέδρου του Rechtbank του Maastricht ζητώντας να υποχρεωθούν να του καταβάλουν το μισθό του από τις 27 Δεκεμβρίου 1982 ή, τουλάχιστον, από την ημερομηνία που θα καθόριζε κατά την κρίση του το δικαστήριο και να του προσφέρουν εργασία εντός δύο ημερών από της εκδόσεως της αποφάσεως. Προς στήριξη της αιτήσεώς του, προέβαλε ότι επρόκειτο συγκεκριμένα για μεταβίβαση επιχειρήσεως υπό την έννοια της ολλανδικής νομοθεσίας που θεσπίστηκε για την εφαρμογή της προαναφερθείσας οδηγίας 77/187, πράγμα που συνεπάγεται αυτοδικαίως τη μεταβίβαση στην Benedik των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από τη σύμβαση εργασίας που είχε συνάψει με την Colaris.
- 5 Μετά την απόρριψη της αίτησης λήψεως ασφαλιστικών μέτρων με απόφαση του προέδρου του Rechtbank του Maastricht, η οποία επικυρώθηκε από το Gerechtshof του 'S-Hertogenbosch, ο Spijkers άσκησε αναίρεση ενώπιον του Hoge Raad der Nederlanden, το οποίο ανέβαλε την έκδοση οριστικής αποφάσεως και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:
- « 1) Πρέπει να θεωρηθεί ότι υπάρχει μεταβίβαση υπό την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, στην περίπτωση μεταβίβασεως εγκαταστάσεως με τον εξοπλισμό της, όταν λόγω αυτού του γεγονότος δίνεται στον “ αποκτώντα ” την επιχείρηση η δυνατότητα να εξακολουθήσει τις δραστηριότητες του “ αρχικού ιδιοκτήτη ”, στη συνέχεια δε ο “ αποκτών ” ασκεί στο συγκρότημα των εν λόγω κτιρίων ανάλογες δραστηριότητες;

- 2) Το γεγονός ότι κατά το χρόνο της πώλησεως των κτιρίων με τον εξοπλισμό τους οι δραστηριότητες του πωλητή είχαν τελείως σταματήσει και ότι, ιδίως, τα άυλα αγαθά της επιχείρησης δεν είχαν πλέον αξία αποτελεί εμπόδιο στο να θεωρηθεί ότι υφίσταται “ μεταβίβαση ” κατά την έννοια του πρώτου ερωτήματος;
- 3) Το γεγονός ότι η πελατεία δεν μεταβιβάστηκε αποτελεί εμπόδιο στο να θεωρηθεί ότι υπάρχει τέτοιου είδους μεταβίβαση; »
- 6 Τα ερωτήματα αυτά, για να μπορέσει να καθοριστεί σωστά το αντικείμενό τους, πρέπει να ενταχθούν στο πλαίσιο της συνολικής ρυθμίσεως της οδηγίας 77/187. Η οδηγία αυτή, που εκδόθηκε βάσει ιδίως του άρθρου 100 της Συνθήκης, αποσκοπεί, σύμφωνα με τις αιτιολογικές της σκέψεις, στην « προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση αλλαγής του επιχειρηματικού φορέα και ιδιαίτερα προς εξασφάλιση της διατηρήσεως των δικαιωμάτων τους ». Για το σκοπό αυτό, προβλέπει, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 3, παράγραφος 1, τη μεταβίβαση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν, για το μεταβιβάζοντα, από σύμβαση ή σχέση εργασίας, στο δε άρθρο 4, παράγραφος 1, την προστασία των ενδιαφερομένων εργαζομένων από απόλυση εκ μέρους του μεταβιβάζοντος ή αυτού προς τον οποίο γίνεται η μεταβίβαση για το λόγο και μόνο της μεταβίβασης. Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του οποίου ζητείται εν προκειμένω η ερμηνεία, καθορίζει το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω πράξεως, ορίζοντας ότι: « Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται επί μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλο επιχειρηματία, οι οποίες προκύπτουν από συμβατική εκχώρηση ή συγχώνευση ».
- 7 Καθίσταται, επομένως, φανερό ότι, με τα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε, το εθνικό δικαστήριο επιθυμεί να διαφωτιστεί επί του περιεχομένου και των κριτηρίων του όρου « μεταβιβάσεις επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλο επιχειρηματία », που διατυπώνεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας, ενόψει μιας περιπτώσεως όπως αυτή που περιγράφεται στην απόφαση παραπομπής. Τα ερωτήματα αυτά πρέπει, επομένως, να εξεταστούν από κοινού.
- 8 Ο Spijkers υποστηρίζει ότι υφίσταται μεταβίβαση επιχείρησης, υπό την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187, όταν τα μέσα παραγωγής και οι δραστηριότητες της επιχείρησης μεταβιβάζονται ως μία ενότητα από ένα επιχειρηματία σε άλλο, χωρίς να έχει σημασία αν κατά το χρονικό σημείο της μεταβίβασης είχαν διακοπεί οι δραστηριότητες του μεταβιβάζοντος ή αν είχε ήδη εξαφανιστεί το « good will » (πελατεία και φήμη της επιχείρησης).

- 9 Η ολλανδική και η βρετανική κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, φρονούν, αντιθέτως, ότι η ύπαρξη ή μη μεταβίβασης επιχειρήσεως υπό την προαναφερθείσα έννοια πρέπει να κριθεί υπό το φως όλων των περιστάσεων που χαρακτηρίζουν την υπό εξέταση συναλλαγή, όπως είναι η μεταβίβαση ή μη των υλικών περιουσιακών στοιχείων (κτίρια, κινητά, αποθέματα) και των άυλων περιουσιακών στοιχείων (τεχνογνωσία, πελατεία και φήμη), η φύση των ασκουμένων δραστηριοτήτων, καθώς και η ενδεχόμενη πάυση των δραστηριοτήτων κατά το χρονικό σημείο της μεταβίβασης. Ωστόσο, κανένα από τα στοιχεία αυτά δεν είναι καθοριστικό από μόνο του.
- 10 Η βρετανική κυβέρνηση και η Επιτροπή υποστηρίζουν σχετικά ότι, για να προσδιοριστεί το ουσιώδες κριτήριο της έννοιας αυτής, πρέπει να εξεταστεί αν το πρόσωπο προς το οποίο γίνεται η μεταβίβαση αποκτά την κατοχή μιας επιχείρησης που εξακολουθεί να υφίσταται και της οποίας μπορεί να συνεχίσει τις δραστηριότητες ή, τουλάχιστον, δραστηριότητες ανάλογες. Η ολλανδική κυβέρνηση τονίζει ότι, ενόψει του κοινωνικού σκοπού της οδηγίας, η έννοια της μεταφοράς προϋποθέτει την πραγματική συνέχιση των δραστηριοτήτων του μεταβιβάζοντος από το πρόσωπο προς το οποίο γίνεται η μεταβίβαση στο πλαίσιο της ίδιας επιχείρησης.
- 11 Η τελευταία αυτή άποψη πρέπει να γίνει δεκτή. Πράγματι, όπως προκύπτει τόσο από την όλη οικονομία όσο και από το γράμμα του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187, επιδιώκεται με αυτή να εξασφαλιστεί η συνέχεια των σχέσεων εργασίας που υφίστανται στο πλαίσιο μιας οικονομικής μονάδας, ανεξάρτητα από τη μεταβολή του κυρίου. Επομένως, το αποφασιστικό κριτήριο για το αν υπάρχει μεταβίβαση κατά την έννοια της οδηγίας αυτής είναι το αν η εν λόγω μονάδα διατηρεί την ταυτότητά της.
- 12 Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεμελιωθεί η ύπαρξη μεταβίβασης επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως εκ του λόγου και μόνον ότι εκποιήθηκαν τα περιουσιακά στοιχεία που την αποτελούν. Αντιθέτως, σε μια περίπτωση σαν την υπό κρίση, πρέπει να εκτιμηθεί αν πρόκειται για εκποίηση οικονομικής μονάδας που εξακολουθεί να υφίσταται, πράγμα που προκύπτει ιδίως από το γεγονός ότι η εκμετάλλευσή της πράγματι συνεχίζεται ή αρχίζει εκ νέου από το νέο επιχειρηματία, με τις ίδιες ή με ανάλογες οικονομικές δραστηριότητες.
- 13 Για να κριθεί αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές, πρέπει να συνεκτιμηθούν όλες οι πραγματικές περιστάσεις που χαρακτηρίζουν την υπό κρίση συναλλαγή, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται ιδίως ο τύπος της επιχείρησης ή της εγκατάστασης για την οποία πρόκειται, η μεταβίβαση ή μη των υλικών στοιχείων, όπως τα κτίρια και τα κινητά, η αξία των άυλων στοιχείων κατά το χρόνο της μεταβίβασης, η ανάληψη ή μη

του κύριου μέρους του εργατικού δυναμικού από το νέο επιχειρηματία, η μεταβίβαση ή μη της πελατείας, καθώς και ο βαθμός ομοιότητας των δραστηριοτήτων που ασκούνται πριν και μετά τη μεταβίβαση και η διάρκεια της ενδεχόμενης αναστολής των δραστηριοτήτων αυτών. Πρέπει, ωστόσο, να διευκρινιστεί ότι όλα αυτά τα στοιχεία αποτελούν επιμέρους πλευρές της γενικής αξιολόγησης που επιβάλλεται να γίνει και δεν μπορούν, ως εκ τούτου, να εκτιμηθούν μεμονωμένα.

- 14 Οι πραγματικές κρίσεις που είναι αναγκαίες για να θεμελιωθεί η ύπαρξη ή μη μεταβίβασης κατά την προαναφερθείσα έννοια είναι της αρμοδιότητας του εθνικού δικαστηρίου, το οποίο λαμβάνει υπόψη τα ερμηνευτικά στοιχεία που εξειδικεύτηκαν πιο πάνω.
- 15 Για τους λόγους αυτούς, στα υποβληθέντα ερωτήματα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι ο όρος « μεταβιβάσεις επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλο επιχειρηματία » αναφέρεται στην περίπτωση που η οικονομική μονάδα διατηρεί την ταυτότητά της. Για να στοιχειοθετηθεί η ύπαρξη ή μη μεταβίβασης κατά την προαναφερθείσα έννοια σε περιπτώσεις σαν αυτήν που αποτελεί το αντικείμενο της διαφοράς στην κύρια δίκη πρέπει να κριθεί, ενόψει του συνόλου των πραγματικών περιστατικών που χαρακτηρίζουν την οικεία συναλλαγή, αν πρόκειται για εκποίηση οικονομικής μονάδας που εξακολουθεί να υφίσταται, πράγμα που προκύπτει ιδίως από το γεγονός ότι ο νέος επιχειρηματίας πράγματι συνεχίζει ή αναλαμβάνει εκ νέου την εκμετάλλευσή της, με τις ίδιες ή ανάλογες οικονομικές δραστηριότητες.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 16 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η βρετανική και η ολλανδική κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει, ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης, το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 1985 το Hoge Raad der Nederlanden, αποφαινεται:

Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι ο όρος « μεταβιβάσεις επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλο επιχειρηματία » αναφέρεται στην περίπτωση που η οικονομική μονάδα διατηρεί την ταυτότητά της. Για να στοιχειοθετηθεί η ύπαρξη ή μη μεταβιβάσεως κατά την προαναφερθείσα έννοια σε περιπτώσεις σαν αυτήν που αποτελεί το αντικείμενο της διαφοράς στην κύρια δίκη πρέπει να κριθεί, ενόψει του συνόλου των πραγματικών περιστατικών που χαρακτηρίζουν την οικεία συναλλαγή, αν πρόκειται για εκποίηση οικονομικής μονάδας που εξακολουθεί να υφίσταται, πράγμα που προκύπτει ιδίως από το γεγονός ότι ο νέος επιχειρηματίας πράγματι συνεχίζει ή αναλαμβάνει εκ νέου την εκμετάλλευσή της, με τις ίδιες ή ανάλογες οικονομικές δραστηριότητες.

Everling

Joliet

Due

Galmot

Κακούρης

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 18 Μαρτίου 1986.

Ο γραμματέας

Ο πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

P. Heim

U. Everling